

MELIORACIJE GOZDNIH ZEMLJIŠČ V GORNJEM DELU
SELŠKE DOLINE

Popotniku, ki ga zanese pot skozi gornje dele Selške doline, zbudijo pozornost velike poseke na obeh straneh reke Sore. Posebno zanimiv je pogled s serpentin soriške ceste proti Davči ali proti dolini Soriškega potoka (Sorice). Natančnejše opazovanje kaže, da so te poseke že zasajene, da že nastaja nova vegetacija, ki bo precej spremenila dosedanjo pokrajinsko podobo. Ta del Selške doline je namreč središče velikih melioracijskih del na gozdnih zemljiščih, ki jih gozdarji postopoma opravljajo že nekaj let. Ugotovljeno je, da danes na zelo dobrih gozdnih rastiščih rastejo slabo donosni gozdovi in jih je treba izboljšati. Potreba melioracij je še očitnejša, ker so ta rastišča sorazmerno blizu vozne ceste in netežavno spravilo lesa povečuje njihovo vrednost. Zelo ugodno je tudi dejstvo, da so te površine oddaljene od velikega potrošnika lesa, tj. lesne predelovalne industrije na Češnjici le nekaj več kot

Površine gozdnih melioracij v gornjem delu Selške doline (črtkano)

Nastajanje grmišča po opustitvi košnje
Foto: Janez Ahačič

Senožeti pod Ravnami, ki jih zaraščajo smreke
slabše kvalitete

Foto: Janez Ahačič

Zaraščanje senožeti pod Heblarji
Foto: Janez Ahačič

10 km. Gozd v gornji Selški dolini zavzema prek polovice površin, ki jih obsegajo katastrske občine Zali log, Davča, del Leskovice, Sorica in Zgornje Danje. Te katastrske občine so po gozdno gospodarski ureditvi loške občine posebna proizvodna enota Zali log, za katero je sestavljen tudi gozdno gospodarski načrt. Ta načrt urejuje celotno gospodarjenje z gozdovi za določeno obdobje. Iz njega je razvidno, da je v gozdno gospodarski enoti Zali log 863 ha grmišč in slabih panjastih gozdov (drevje zraslo iz panjev ali štorov), ki pridejo v poštev za premeno.

Nastanek grmišč in panjastih gozdov

Kakšni so bili prvotni gozdovi na naših zemljiščih, nam ni dobro znano. Po rastiščnih pogojih je bila verjetno precej močno zastopana bukev, saj je to območje nudilo najboljše pogoje za njen obstoj. Smreka in jelka sta bili močnejše zastopani v vlažnejših in hladnejših osončnih legah. Obstoječa grmišča in čisti panjasti sestoji bukke so posledica izkoriščanja gozdov v preteklosti. Velik vpliv so imele sečnje na golo zaradi pridobivanja oglja za bližnje fužine na Jesenovcu in v Železnikih. Nastanek velikega dela grmišč pa je pripisati opuščanju pašništva. Take površine so zarasle ekološko močnejše vrste bukve, leske in jelše. Kako osvajata leska in jelša opuščena travnata zemljišča, se še danes lepo vidi v bregovih pod Ravnami, kjer se pašništvo in košnja posto-

poma opuščata. Kasneje so tudi na osojnih površinah izsekavali v glavnem vrednejše iglavce. Vse to je dovedlo do tega, da imamo danes na dobrih in sorazmerno lahko dostopnih zemljiščih površine zarasle v glavnem z lesko, jelšo in nekaterimi listavci, ki nimajo nobene prave gospodarske vrednosti.

Dosedanje geološke, talne in rastlinske raziskave so pokazale, da so te površine v glavnem na silikatnih tleh z veliko pestrostjo raznih variant rastlinskih združb. Prevladuje bukev, ki je v nižjih legah pomešana s hrastom, borom, gabrom in domačim kostanjem, v višjih legah pa rastejo smreka, jelka in gorski javor. Ta ugotovitev je tudi osnovno vodilo pri izvajanju premen, seveda pa je potrebno imeti pred očmi tudi gospodarski pomen posameznih drevesnih vrst.

Kakšne cilje želimo doseči

Povečanje proizvodnje lesa po obsegu in kakovosti je osnovni cilj gozdnega gospodarjenja na tem območju. Pri tem pa ne smemo zanemariti posrednih koristi od gozda, ki so v moderni človeški družbi vedno bolj pomembne. Gozd je regulator vodnega režima, ublažuje klimatske skrajnosti, ohranja plodnost zemljišč in je vir zdravja ter lepote narave. Vsi ti elementi so zelo pomembni za obravnavano območje in jih moramo pri gozdnem gospodarjenju upoštevati. Gozdnogospodarski načrt predvideva v ekonomsko in biološko oslabljenih ter degradiranih (manj vrednih) gozdovih naslednje:

1. V oslabljenih čistih sestojih bukve in degradiranih panjastih gozdovih je potrebno postopoma izvajati ekonomske melioracije z uvajanjem iglavcev. Biološke melioracije v teh sestojih je treba izvajati z ustreznimi selektivnimi sečnjami.

2. Na neproduktivnih površinah, zaraslih z grmovjem leske in jelše, je treba izvršiti premeno v produktivne iglaste gozdove z vraslimi listavci zaradi biološke in sestojne uravnoveženosti. Prizadevati si je treba, da bodo zastopani iglavci s približno 70 % in listavci s 30 %, kar bi se na izrazitih silikatnih tleh povečalo celo v razmerje 80 % : 20 % v korist iglavcev. Od drevesnih vrst pridejo v poštev od iglavcev smreka, jelka, duglazija in macesen, od listavcev pa naj bo zastopana bukev ter zlasti plemeniti listavci (javor, jesen), kar bi precej povečalo gospodarski pomen gozdov. V tekočem desetletju ureditvenega načrta (1966—1975) naj bi meliorirali 306 ha. Od tega odpade 290 ha na površine grmišč, razlika 16 ha pa na premeno panjastih gozdov. S tem bi zajeli nad 50 % vseh površin, potrebnih melioracije. Na površinah se pričakuje do 12 m³ poprečnega letnega prirastka na ha. Letni posek v enoti Zali log naj bi se v 80 letih povečal za več kot 30 %.

Oblike in metode dela pri premenah

Pri izbiri površin za premeno sta odločilnega pomena kvaliteta tal in oddaljenost od komunikacij. Zato so najbližje površine prišle najprej v poštev za melioracije. Stroške za premeno imamo s posekom in spravilom lesa, ki je še kaj vreden, z ureditvijo površin in s pogozditvijo. Ker zajamejo melioracije pretežno tiste površine, ki so zarasle z grmovjem leske in drugih mehkih listavcev, dajo pri poseku veliko materiala, ki nima nikakršne gospodarske vrednosti. Zato grmovje samo posekamo in ga zložimo v kupe. Seveda pa je treba paziti, da ostanejo proste čim večje površine, in zato s posekom dobljeni

material skladamo v čim ožje kupe v medsebojni razdalji 10 do 20 m. Lesno maso, ki je morebiti še prikladna za izdelavo drv, pa primerno izdelamo in spravimo z ostalim lesom, ki je še kaj vreden, do kamionske ceste. Pri listavcih gre pretežno za mehka, drobnejša drva, katerih proizvodni stroški močno presegajo prodajno vrednost.

Melioracije gozdnih zemljišč opravljamo različno. V glavnem zasajamo posamezna gravitacijska območja (npr. na isto stran nagnjeni breg), ohranimo pa že obstoječe skupine iglavcev in biološko vrednejših listavcev. Pogozdujemo s smreko, macesnom, duglazijo in plemenitimi listavci. Količinsko prevladuje smreka, ki je posadimo do 5000 sadik na ha. Velik problem na pogozdenih površinah je izredna vitalnost leske, ki že v prvem letu po poseku zopet močno požene. Seveda pa rodovitnost tal daje ugodne pogoje za razvoj tudi drugega rastja, zlasti raznih trav, robide in srobotna, ki posebno v prvih letih močno ovirajo na novo posajena drevesca. Zato je potrebno nekajkratno reševanje sadik na pogozdenih površinah od nezaželenih drevesnih in grmovnatih vrst. Če so sadike zadosti velike, zdrave in pravilno sajene, veliko pripomore, da se mlada drevesca kmalu osvobodijo nezaželenih tekmecev. Sadike, vzgojene v lastnih drevesnicah v neposredni bližini, se veliko hitreje in bolje vživijo v nove življenjske razmere. Stroški s pripravljanjem pogozditve in z morebitnim reševanjem sadik (2—5-krat) znašajo po podatkih obračuna gozdnogospodarske organizacije za leto 1968 kar 954.700 S din na ha. Od tega zneska odpade 20 % na pripravo, 60 % na pogozditev in 20 % na vzdrževanje. To je vrednost 48 m³ prodanega lesa po poprečni ceni za leto 1968. Stroški snovanja novih nasadov so torej precej visoki. Dolgoročni značaj teh investicij, od katerih bodo imeli neposredno korist šele potomci potomcev naše generacije, pa nazorno govore o posebnem položaju gozdarstva v narodnem gospodarstvu.

Zasajena senošet

Foto: Janez Ahačič

Kaj je do sedaj izvršeno

V gozdnogospodarski enoti Zali log je po ureditvenem načrtu registrirano 863 ha degradiranih gozdov. V tej količini je 518 ha grmišč in 345 ha slabih panjastih gozdov. Od celotne količine odpade 486 ha gozdov na površine v družbeni lastnini. Z deli na melioracijah so pričeli že leta 1956. Metode dela so bile različne, saj so poskušali najti najustreznejše oblike biološke in ekonomske rešitve. Seka se na čisto na večjih ali manjših površinah v pasovih ali pa se predrast odstranjuje postopoma. Najprej smo se lotili tistih površin, kjer so bili ljudje zainteresirani, da bi pridobili les za kurjavo. Ti so namreč očistili površine brezplačno, če so dobili drva. To je precej znižalo stroške, imelo pa je vpliv na razpored površin, ker je bila taka možnost omejena le na bližnje površine in na zemljišča, kjer je bil les za kurjavo kvalitetnejši. Oddaljenost od kamionskih cest je bila odločilna zaradi težkega spravila drobnega lesa, ki je zelo zamudno, saj gre v glavnem za premetavanje. Vedno večje oddaljenosti od prevoznih cest in zmanjšan interes za uporabo drv za kurjavo pa so povzročili, da smo s takim načinom melioracij skoraj prenehali. Finančna sredstva, namenjena za te melioracije, so tudi iz leta v leto precej nihala. Zlasti reorganizacijske oblike gozdarstva so močnejše vplivale na potek del (gozdni revirji, poslovna zveza, gozdno gospodarstvo). Kompleksneje smo opravljali melioracijska dela v zadnjih petih letih, ko smo načrtno uredili tudi vzgojo ustreznih sadik. Pravočasna priprava zemljišča ter dobra in pravočasna saditev sta omogočili, da smo v posameznih letih v pičlih treh tednih zasadili do 30 ha površin in porabili do 150.000 sadik (1 delavec posadi na dan 100 do 130 sadik). Kvaliteta tal ima še vedno odločilno vlogo pri izbiri površin, vendar posvečamo veliko pozornost kompleksnosti obdelave na posamezni enoti oziroma gravitaciji. V direktne premene vključujemo vsa naravna nahajališča biološko kvalitetnejših in ekonomsko pomembnih drevesnih vrst. Zato za vsako meliorativno enoto izdelamo ustrezen gozdnogojitveni načrt, ki je osnova za delo. V tem načrtu ugotovimo stanje, postavimo cilje in določimo ukrepe za doseg teh ciljev. Do vključno leta 1965 je bilo obnovljenih 213 ha, od tega 118 ha zasebnih in 95 ha družbenih površin. V letih 1966, 1967 in 1968 pa je bilo melioriranih še nadaljnjih 87 ha površin. Ti podatki nam kažejo, da se dinamika dela precej približuje postavljeni letni kvoti za desetletno obdobje.

Zusammenfassung

DIE MELIORIERUNG DER WALDGRÜNDE IM OBEREN ABSCHNITT DES SELCATALES

In den Wäldern von Zali log im oberen Selcatal bestehen 863 ha degradiertes Wälder (mit Buchen- und Erlengebüsch sowie Haselsträuchern auf aufgelassenen Almen) und Niederwald (aus Stümpfen aufgewachsenem Jungholz). Außer den einstigen Almen entstand dieses Gesträuch und der Niederwald aus Waldpartien, die zwecks Gewinnung von Holzkohle geschlagen wurden. Weil der Boden für den Baumwuchs günstig und der Abtransport auf der Talstraße verhältnismäßig leicht ist und weil wegen der nahegelegenen Holzindustrie in Češnjica starke Nachfrage in Holz besteht, führt die Waldwirtschaft auf diesen Flächen planmäßige Meliorationen durch. Durch Holzungen und Ansetzung von Nadelbäumen werden Mischwälder mit 70% Anteil an Nadelholz (Fichte, Tanne, Douglasie, Lärche) und 30% an Laubwald (Buche, Ahorn, Esche) entstehen. Der immerhin große Kostenaufwand verteilt sich mit etwa 20% auf die Vorbereitung der Arbeiten, 60% auf die Aufforstung und 20% auf die Sicherung der Stecklinge, d. h. für ihre Säuberung von Brombeer- und Waldrebengesträuch und Graswuchs.